

लोक सेवा आयोग
नेपाल स्वास्थ्य सेवा, आयुर्वेद समूह, पाँचौं तह, कविराज पदको खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको
पाठ्यक्रम

यस पाठ्यक्रम योजनालाई दुई चरणमा विभाजन गरिएको छ :

प्रथम चरण :- लिखित परीक्षा (Written Examination)

पूर्णाङ्क :- २००

द्वितीय चरण :- अन्तर्वार्ता (Interview)

पूर्णाङ्क :- ३०

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

प्रथम चरण : लिखित परीक्षा (Written Examination)

पूर्णाङ्क :- २००

पत्र	विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली		प्रश्नसंख्या × अङ्क	समय
प्रथम	सामान्य ज्ञान र सार्वजनिक व्यवस्थापन (General Awareness & Public Management)	१००	४०	वस्तुगत (Objective)	बहुवैकल्पिक प्रश्न (MCQs)	२० प्रश्न × २ अङ्क	४५ मिनेट
	सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based - knowledge)					३० प्रश्न × २ अङ्क	
द्वितीय	सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based - knowledge)	१००	४०	विषयगत (Subjective)	छोटो उत्तर (Short Answer) लामो उत्तर (Long Answer)	१२ प्रश्न × ५ अङ्क ४ प्रश्न × १० अङ्क	२ घण्टा १५ मिनेट

द्वितीय चरण : अन्तर्वार्ता (Interview)

पूर्णाङ्क :- ३०

पत्र /विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली
अन्तर्वार्ता (Interview)	३०		मौखिक (Oral)

द्रष्टव्य :

- यो पाठ्यक्रमको योजनालाई प्रथम चरण र द्वितीय चरण गरी दुई चरणमा विभाजन गरिएको छ ।
- लिखित परीक्षाको प्रश्नपत्रको माध्यम भाषा पाठ्यक्रमको विषयवस्तु जुन भाषामा दिइएको छ सोही भाषाको आधारमा नेपाली वा अंग्रेजी मध्ये कुनै एक मात्र भाषा हुनेछ । तर विषयवस्तुलाई स्पष्ट गर्नुपर्ने अवस्थामा दुवै भाषा समेत प्रयोग सकिने छ ।
- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ ।
- प्रथम पत्र र द्वितीय पत्रको लिखित परीक्षा छुट्टाछुट्टै हुनेछ । तर एकैदिनमा परीक्षा लिइनेछ ।
- वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice) प्रश्नको गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।
- वस्तुगत बहुवैकल्पिक हुने परीक्षामा परीक्षार्थीले उत्तर लेख्दा अंग्रेजी ठूलो अक्षरहरू (Capital letters): A, B, C, D मा लेख्नुपर्नेछ । सानो अक्षरहरू (Small letters): a, b, c, d लेखेको वा अन्य कुनै सङ्केत गरेको भए सबै उत्तरपुस्तिका रद्द हुनेछ ।
- बहुवैकल्पिक प्रश्न हुने परीक्षामा कुनै प्रकारको क्याल्कुलेटर (Calculator) प्रयोग गर्न पाइने छैन ।
- विषयगत प्रश्नहरूको हकमा तोकिएको अंकको एउटा लामो प्रश्न वा एउटै प्रश्नका दुई वा दुईभन्दा बढी भाग (Two or more parts of a single question) वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरू (Short notes) सोध्न सकिने छ ।
- विषयगत प्रश्न हुनेका हकमा प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् । परीक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नको उत्तर सोहीखण्डको उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ ।
- परीक्षामा सोधिने प्रश्नसंख्या, अङ्क र अङ्कभार यथासम्भव सम्बन्धित पत्र/विषयमा दिइए अनुसार हुनेछ ।

लोक सेवा आयोग

नेपाल स्वास्थ्य सेवा, आयुर्वेद समूह, पाँचौँ तह, कविराज पदको खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको
पाठ्यक्रम

११. यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषयवस्तुमा जेसुकै लेखिएको भए तापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम तथा नीतिहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ ।
१२. प्रथम चरणको परीक्षाबाट छनोट भएका उम्मेदवारलाई मात्र द्वितीय चरणको परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ ।
१३. यस भन्दा अगाडि लागू भएको माथि उल्लेखित सेवा, समूहको पाठ्यक्रम खारेज गरिएको छ ।
१४. पाठ्यक्रम लागू मिति : - २०८०/१०/२२

लोक सेवा आयोग
नेपाल स्वास्थ्य सेवा, आयुर्वेद समूह, पाँचौं तह, कविराज पदको खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको
पाठ्यक्रम

प्रथम पत्र (Paper I) :-

सामान्य ज्ञान र सार्वजनिक व्यवस्थापन तथा सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान

भाग (Part I) :

सामान्य ज्ञान र सार्वजनिक व्यवस्थापन

(General Awareness and Public Management)

खण्ड (Section - A) : (१० प्रश्न× २ अङ्क = २० अङ्क)

1. सामान्य ज्ञान (General Awareness)

- 1.1 नेपालको भौगोलिक अवस्था, प्राकृतिक स्रोत र साधनहरू
- 1.2 नेपालको ऐतिहासिक, सांस्कृतिक र सामाजिक अवस्था सम्बन्धी जानकारी
- 1.3 नेपालको आर्थिक अवस्था र चालु आवधिक योजना सम्बन्धी जानकारी
- 1.4 जैविक विविधता, दिगो विकास, वातावरण, प्रदूषण, जलवायु परिवर्तन र जनसंख्या व्यवस्थापन
- 1.5 मानव जीवनमा प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने विज्ञान र प्रविधिका महत्वपूर्ण उपलब्धिहरू
- 1.6 जनस्वास्थ्य, रोग, खाद्य र पोषण सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- 1.7 नेपालको संविधान (भाग १ देखि ५ सम्म र अनुसूचीहरू)
- 1.8 संयुक्त राष्ट्रसंघ र यसका विशिष्टीकृत संस्था सम्बन्धी जानकारी
- 1.9 क्षेत्रीय संगठन (सार्क, बिमस्टेक, आसियान र युरोपियन संघ) सम्बन्धी जानकारी
- 1.10 राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय महत्वका समसामयिक गतिविधिहरू

खण्ड (Section - B) : (१० प्रश्न× २ अङ्क = २० अङ्क)

2. सार्वजनिक व्यवस्थापन (Public Management)

- 2.1 कार्यालय व्यवस्थापन (Office Management)
  - 2.1.1 कार्यालय (Office) : परिचय, महत्व, कार्य र प्रकार
  - 2.1.2 सहायक कर्मचारीका कार्य र गुणहरू
  - 2.1.3 कार्यालय स्रोत साधन (Office Resources): परिचय र प्रकार
  - 2.1.4 कार्यालयमा सञ्चारको महत्व, किसिम र साधन
  - 2.1.5 कार्यालय कार्यविधि (Office Procedure) : पत्र व्यवहार (Correspondence), दर्ता र चलानी (Registration & Dispatch), फाइलिङ (Filing), परिपत्र (Circular), तोक आदेश (Order), टिप्पणी लेखन र टिप्पणी तयार पार्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू
  - 2.1.6 अभिलेख व्यवस्थापन (Record Management)
- 2.2 निजामती सेवा ऐन र नियमावलीमा भएका देहायका व्यवस्थाहरू
  - 2.2.1 निजामती सेवाको गठन, संगठन संरचना, पदपूर्ति गर्ने तरिका र प्रक्रियाहरू
  - 2.2.2 कर्मचारीको नियुक्ति, सरुवा, बढुवा, विदा, विभागीय सजाय र अवकाश
  - 2.2.3 कर्मचारीले पालन गर्नुपर्ने आचरण, नैतिक दायित्व र कर्तव्यहरू
- 2.3 संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय सम्बन्धी जानकारी
- 2.4 संवैधानिक निकाय सम्बन्धी जानकारी
- 2.5 सरकारी बजेट, लेखा र लेखापरीक्षण प्रणाली सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- 2.6 सार्वजनिक सेवा प्रवाहको अर्थ, सेवा प्रवाह गर्ने निकाय, तरिका र माध्यमहरू
- 2.7 मानव अधिकार, सुशासन र सूचनाको हक सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- 2.8 सार्वजनिक वडापत्र (Public Charter)
- 2.9 व्यवस्थापनको अवधारणा तथा सार्वजनिक व्यवस्थापनमा निर्देशन, नियन्त्रण, समन्वय, निर्णय प्रक्रिया, उत्प्रेरणा र नेतृत्व सम्बन्धी जानकारी
- 2.10 मानवीय मूल्य मान्यता (Human Values), नागरिक कर्तव्य र दायित्व तथा अनुशासन

लोक सेवा आयोग
नेपाल स्वास्थ्य सेवा, आयुर्वेद समूह, पाँचौं तह, कविराज पदको खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको
पाठ्यक्रम

भाग (Part II) :-

सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based - Knowledge)

(३० प्रश्न× २ अङ्क = ६० अङ्क)

१. मौलिक सिद्धान्त

- १.१ आयुर्वेद अवतरण, संहिताकाल, बौद्धकाल, मल्लकाल, नेपालमा आयुर्वेदको विकासक्रम
- १.२ आयुर्वेद स्वास्थ्य नीति; आयुर्वेद स्वास्थ्य संगठन र संस्थाहरूको ज्ञान
- १.३ पुरुष, प्रकृति, पंचमहाभूत पर्दाथहरूको ज्ञान
- १.४ त्रिदोष (भेद, स्थान, कर्म, ज्ञान) त्रिगुण, धातु, उपधातुको ज्ञान

२. शरीर रचना तथा क्रिया विज्ञान

- २.१ शरीर रचना र क्रियागत ज्ञान
- २.२ अस्थिपञ्जर, मांशपेशी, श्वासप्रश्वास, पाचन, रक्तसञ्चार, उत्सर्जन, प्रजनन प्रणाली, अन्तःस्रावी ग्रन्थी, नाडी प्रणालीहरूको ज्ञान
- २.३ दोष, धातु, उपधातु, ओज, मल, मर्म, सिरा, धमनी, कोषहरूको ज्ञान

३. द्रव्यगुण विज्ञान:

- ३.१ परिभाषा, प्रयोजन, पदार्थ, रस, गुण, वीर्य, विपाक, प्रभाव, पञ्च भौतिक विशेषता, संग्रह, संरक्षण, कर्महरूको ज्ञान
- ३.२ पारिभाषिक शब्दहरू, संस्थानिक कर्म, गण घटक, आधुनिक औषधि विज्ञानको सामान्य ज्ञान
- ३.३ निम्न द्रव्यहरूको रस, गुण, वीर्य, विपाक, आमयिक प्रयोगको ज्ञान:-
अपामार्ग, अर्जुन, अशोक, अश्वगन्धा, अतिविषा, अश्वत्थ, अस्थिसंहारी, अर्क, अहिफेन, आमलकी, आर्द्रक, आरग्वध, इसवगोल, उशीर, उदुम्बर, एरण्ड, एलाद्वय, कण्टकारी, कटफल, कम्पिल्लक, कटुकी, कपिकच्छु, काँचनार, किराततित्त, कुटज, कुमारी, कुष्ठ, कुपिलु, करवीर, कुलत्थ, कुष्माण्ड, कासमर्द, गुञ्जा, धत्तुर, भल्लातक, बर, वत्सनाभ, सर्पगन्धा, खदिर, गुग्गुलु, गुडूची, गोक्षुर, चक्रमर्द, चित्रक, जातिफल, जीरक, तालिसपत्र, तुलसी, दारुहरिद्रा, द्रोणपुष्पी, धातकी, निम्ब, पलाश, पारिजात, पाषाणभेद, पिप्पली, पुनर्नवा, बाकुची, बिल्व, बिभितक, भृंगराज, भूम्यामलकी, मंजिष्ठा, मरिच, मण्डुकपर्णी, मुस्तक, यवानी, यष्टिमधु, रसोन, रास्ना, रुद्राक्ष, रोहितक, वचा, वरुण, वासक, विडंग, विदारीकन्द, शटी, शतावरी, शिग्रु, शिरीष, श्योनाक, शाल्मली, सप्तपर्ण, हरिद्रा, हरितकी, त्रिवृत्त, जटामासी, चन्द्रशूर, जाती, तिल, देवदारु, दूर्वा, द्राक्षा, धान्यक, बला, बब्बूल, बर्बरी, बृहती, मुशली, मेथिका, लज्जालु, वट, शुण्ठी, सारिवा, दमनक (तितेपाती)

४. रस शास्त्र तथा भैषज्य कल्पना

- ४.१ परिभाषा प्रकरण, खनिज, महारस, रस, उपरस, रत्न, उपरत्न, धातु, उपधातु, विष, उपविषहरूको शोधन सम्बन्धी ज्ञान सहित औषधि कल्पना, पंचविध कषाय कल्पना, चूर्ण, वटी, अवलेह, आसव, अरिष्ट, तैल, घृत, मलहम आदिको प्रयोग मात्राको ज्ञान

५. सामुदायिक चिकित्सा

- ५.१ स्वास्थ्य परिभाषा, स्वास्थ्य शिक्षा, प्राथमिक स्वास्थ्य, वातावरणीय स्वास्थ्य, खोप, परिवार नियोजन, मानस स्वास्थ्य, दुर्व्यसन, जल, फोहरमैला, Vital Statistics, जनसंख्या अध्ययन, पोषण, Carbohydrate, Protein, Fat, Vitamin, खनिज, लवण, कुपोषणजन्य व्याधिहरू
- ५.२ निम्न सरुवा रोगहरूको परिचय, संक्रमण, लक्षण र उपचार व्यवस्था:-
बिफर (Smallpox), ठेउला (Chickenpox), दादुरा (Measles), हाँडे/कर्णमूलशोथ (Mumps) भ्यागुते रोग (Diphtheria), धनुष्टंकार (Tetanus), लहरेखोकी (Whooping cough), पोलियो/अङ्गघात (Poliomyelitis), सन्निपात ज्वर (Typhoid), मष्तिष्क ज्वर (Meningitis), क्षयरोग/राजयक्ष्मा (Tuberculosis), कुष्ठरोग (Leprosy), यकृतशोथ (Hepatitis), विषमज्वर (Malaria), आउँ (Amoebiasis), कालाज्वर (Kalaazar), श्लीपद (Filaria), दाद/दद्रु (Ringworm), गण्डुस्पदक्रिमी (Roundworm), स्फिक्त्रिमी (Tapeworm), चूर्णा (Pinworm), अङ्गुसे जुका (Hookworm), हैजा (Cholera), अतिसार (Diarrhoea), अलर्कविष (Rabies), लुतो/पामा (Scabies)

लोक सेवा आयोग

नेपाल स्वास्थ्य सेवा, आयुर्वेद समूह, पाँचौं तह, कविराज पदको खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

६. शल्य

६.१ यन्त्र, शस्त्र, व्रणशोफ, विद्रधि, सद्योव्रण, अष्टविधशस्त्र कर्म, रक्तावसेचन, क्षारकर्म, अग्निकर्म, दग्ध, अर्श, भगन्दर, दुष्टव्रण, परिकर्तिका, मूत्राशमरी, वाताष्ठीला, भग्न, वृद्धि, रक्तस्राव, शूल (Acute Abdomen) हरुका कारण, लक्षण, उपद्रव, चिकित्सा, बन्धन, Cathetar, डूस (Douch), Ryle's Tube को ज्ञान

७. शालाक्य

७.१ नासारोग, शिरोरोग, मुखरोग, कर्णगतरोग, नेत्रगतरोगहरुको संख्या, लक्षण एवं सामान्य चिकित्सा

८. कौमारभृत्य स्त्री तथा प्रसूति रोग

८.१ स्त्रीरोग परिभाषा, ऋतु सम्बन्धी विकार, श्वेतप्रदर, योनिव्यापद, गर्भाशयभ्रंस, वन्ध्यत्व, स्तनविद्रधि, गर्भ, गर्भिणी व्यवस्था, गर्भव्यापद, गर्भिणी व्याधिहरु, प्रसव विज्ञान, प्रसवव्यापद, सूतिकाकाल, मातृशिशु कल्याणबारे ज्ञान

८.२ नवजात शिशु परिचर्या, स्तन्य प्रकरण, आहार, वृद्धिविकास, खोप, कुपोषणजन्य व्याधि, नाभीतुण्डी, नाभीपाक, दन्तोद्भेदकालीन व्याधि, बालातिसार, क्षीरालसक, गुदपाक, गुदभ्रंस, कुकुणक, पारिगर्भिक, प्रतिश्याय, श्वास, कास, कामला, मुखपाक, कृमि, शैशवीय, पक्षाघात हरुको निदान, लक्षण, सामान्य चिकित्सा, बालग्रह बारे ज्ञान

९. स्वस्थवृत्त तथा प्राथमिक उपचार

९.१ स्वस्थवृत्त ज्ञान :- दिनचर्या, धारणीय, अधारणीय वेग, भोजन, हिताहिताहार, त्रिविध उपस्तम्भ, ऋतुचर्या, जनपदोद्ध्वंस, आचार, रसायन, अष्टांग योग, सद्वृत्त

९.२ प्राथमिक उपचार :- शक, विष सेवन, नाक, कान, आँखा, बाह्य वस्तु निष्कासन, चोटपटक, रक्तस्राव, दग्ध, Frost bite, Altitude sickness, बौलाहा जनावर, सर्प र किराहरुको टोकाई एवं व्यवस्थापन

१०. निदान चिकित्सा

१०.१ षट्क्रियाकाल, आम चिकित्सा, पञ्चनिदान, बाजीकरण, रसायन, ज्वर, अम्लपित्त, अतिसार, प्रवाहिका, ग्रहणी, अर्श, अग्निमान्द्य, कृमी, पाण्डु, कामला, राजयक्ष्मा, रक्तपित्त, कास, श्वास, हिक्का, स्वरभेद, छर्दि, मूर्छा, आमवात, सन्धिवात, वातरक्त, शूल, गुल्म, मूत्रकृच्छ्र, मूत्राघात, मूत्राशमरी, अष्टोदर, शोथ, कुष्ठ, शीतपित्त, उदरद, कोठ, विसर्प हरुको ज्ञान

१०.२ आत्ययिक चिकित्सा व्यवस्था ज्ञान, Status Asthmatic, Coma, Shock, Haemorrhage, Hyperpyrexia, Hypothermia, मूत्रावरोध, Dehydration

प्रथम पत्रको लागि यथासम्भव निम्नानुसार प्रश्नहरू सोधिने छ ।

प्रथम पत्र (वस्तुगत)					
भाग	खण्ड	विषयबस्तु	परीक्षा प्रणाली	अङ्कभार	प्रश्न संख्या × अङ्क
I	(A)	सामान्य ज्ञान (General Awareness)	बहुवैकल्पिक प्रश्न (MCQs)	२०	१० प्रश्न × २ अङ्क = २०
	(B)	सार्वजनिक व्यवस्थापन (Public Management)		२०	१० प्रश्न × २ अङ्क = २०
II	-	सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based -knowledge)		६०	३० प्रश्न × २ अङ्क = ६०

प्रथम पत्रको **भाग (Part II)** सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job based -knowledge) को पाठ्यक्रमका इकाईबाट परीक्षामा यथासम्भव देहाय बमोजिम प्रश्नहरू सोधिने छ ।

इकाई	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
प्रश्न संख्या	3	3	5	3	5	3	2	2	2	2

लोक सेवा आयोग
नेपाल स्वास्थ्य सेवा, आयुर्वेद समूह, पाँचौं तह, कविराज पदको खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको
पाठ्यक्रम

द्वितीय पत्र (Paper II) :-
सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job based -knowledge)
खण्ड (Section) (A) :- ५० अङ्क

१. मौलिक सिद्धान्त

- १.१ आयुर्वेद अवतरण, संहिताकाल, बौद्धकाल, मल्लकाल, नेपालमा आयुर्वेदको विकासक्रम
१.२ आयुर्वेद स्वास्थ्य नीति; आयुर्वेद स्वास्थ्य संगठन र संस्थाहरूको ज्ञान
१.३ पुरुष, प्रकृति, पंचमहाभूत पर्दाथहरूको ज्ञान
१.४ त्रिदोष (भेद, स्थान, कर्म, ज्ञान) त्रिगुण, धातु, उपधातुको ज्ञान

२. शरीर रचना तथा क्रिया विज्ञान

- २.१ शरीर रचना र क्रियागत ज्ञान
२.२ अस्थिपञ्जर, मांशपेशी, श्वासप्रश्वास, पाचन, रक्तसञ्चार, उत्सर्जन, प्रजनन प्रणाली, अन्तःस्रावी ग्रन्थी, नाडी प्रणालीहरूको ज्ञान
२.३ दोष, धातु, उपधातु, ओज, मल, मर्म, सिरा, धमनी, कोषहरूको ज्ञान

३. द्रव्यगुण विज्ञान:

- ३.१ परिभाषा, प्रयोजन, पदार्थ, रस, गुण, वीर्य, विपाक, प्रभाव, पञ्च भौतिक विशेषता, संग्रह, संरक्षण, कर्महरूको ज्ञान
३.२ पारिभाषिक शब्दहरू, संस्थानिक कर्म, गण घटक, आधुनिक औषधि विज्ञानको सामान्य ज्ञान
३.३ निम्न द्रव्यहरूको रस, गुण, वीर्य, विपाक, आमयिक प्रयोगको ज्ञान:-
अपामार्ग, अर्जुन, अशोक, अश्वगन्धा, अतिविषा, अश्वत्थ, अस्थिसंहारी, अर्क, अहिफेन, आमलकी, आर्द्रक, आरस्वध, इसवगोल, उशीर, उदुम्बर, एरण्ड, एलाद्वय, कण्टकारी, कट्फल, कम्पिल्लक, कटुकी, कपिकच्छु, काँचनार, किराततित्त, कुटज, कुमारी, कुष्ठ, कुपिलु, करवीर, कुलत्थ, कुष्माण्ड, कासमर्द, गुञ्जा, धतुर, भल्लातक, बर, वत्सनाभ, सर्पगन्धा, खदिर, गुग्गुलु, गुडूची, गोक्षुर, चक्रमर्द, चित्रक, जातिफल, जीरक, तालिसपत्र, तुलसी, दारुहरिद्रा, द्रोणपुष्पी, धातकी, निम्ब, पलाश, पारिजात, पाषाणभेद, पिप्पली, पुनर्नवा, बाकुची, बिल्व, बिभितक, भृंगराज, भूम्यामलकी, मंजिष्ठा, मरिच, मण्डुकपर्णी, मुस्तक, यवानी, यष्टिमधु, रसोन, रास्ना, रुद्राक्ष, रोहितक, वचा, वरुण, वासक, विडंग, विदारीकन्द, शटी, शतावरी, शिगु, शिरीष, श्योनाक, शाल्मली, सप्तपर्ण, हरिद्रा, हरितकी, त्रिवृत्त, जटामासी, चन्द्रशूर, जाती, तिल, देवदारु, दूर्वा, द्राक्षा, धान्यक, बला, बब्बूल, बर्बरी, बृहती, मुशली, मेथिका, लज्जालु, वट, शुण्ठी, सारिवा, दमनक (तितेपाती)

४. रस शास्त्र तथा भैषज्य कल्पना

- ४.१ परिभाषा प्रकरण, खनिज, महारस, रस, उपरस, रत्न, उपरत्न, धातु, उपधातु, विष, उपविषहरूको शोधन सम्बन्धी ज्ञान सहित औषधि कल्पना, पंचविध कषाय कल्पना, चूर्ण, वटी, अवलेह, आसव, अरिष्ट, तैल, घृत, मलहम आदिको प्रयोग मात्राको ज्ञान

खण्ड (Section) (B) :- ५० अङ्क

५. सामुदायिक चिकित्सा

- ५.१ स्वास्थ्य परिभाषा, स्वास्थ्य शिक्षा, प्राथमिक स्वास्थ्य, वातावरणीय स्वास्थ्य, खोप, परिवार नियोजन, मानस स्वास्थ्य, दुर्व्यसन, जल, फोहरमैला, Vital Statistics, जनसंख्या अध्ययन, पोषण, Carbohydrate, Protein, Fat, Vitamin, खनिज, लवण, कृपोषणजन्य व्याधिहरू
५.२ निम्न सरुवा रोगहरूको परिचय, संक्रमण, लक्षण र उपचार व्यवस्था:-
बिफर (Smallpox), ठेउला (Chickenpox), दादुरा (Measles), हाँडे/कर्णमूलशोथ (Mumps) भ्यागुते रोग (Diphtheria), धनुष्टंकार (Tetanus), लहरेखोकी (Whooping cough), पोलियो/अङ्गघात (Poliomyelitis), सन्निपात ज्वर (Typhoid), मप्तिष्क ज्वर

लोक सेवा आयोग

नेपाल स्वास्थ्य सेवा, आयुर्वेद समूह, पाँचौं तह, कविराज पदको खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

(Meningitis), क्षयरोग/राजयक्ष्मा (Tuberculosis), कुष्ठरोग (Leprosy), यकृतशोथ (Hepatitis), विषमज्वर (Malaria), आउँ (Amoebiasis), कालाज्वर (Kalaazar), श्लीपद (Filaria), दाद/दद्रु (Ringworm), गण्डुस्पदक्रिमी (Roundworm), स्फिक्तरिमी (Tapeworm), चूर्ना (Pinworm), अड्डुसे जुका (Hookworm), हैजा (Cholera), अतिसार (Diarrhoea), अलर्कविष (Rabies), लुतो/पामा (Scabies)

६. शल्य

६.१ यन्त्र, शस्त्र, व्रणशोफ, विद्रधि, सद्योव्रण, अष्टविधशस्त्र कर्म, रक्तावसेचन, क्षारकर्म, अग्निकर्म, दग्ध, अर्श, भगन्दर, दुष्टव्रण, परिकर्तिका, मूत्राशमरी, वाताष्ठीला, भग्न, वृद्धि, रक्तस्राव, शूल (Acute Abdomen) हरुका कारण, लक्षण, उपद्रव, चिकित्सा, बन्धन, Cathetar, डूस (Douch), Ryle's Tube को ज्ञान

७. शालाक्य

७.१ नासारोग, शिरोरोग, मुखरोग, कर्णगतरोग, नेत्रगतरोगहरुको संख्या, लक्षण एवं सामान्य चिकित्सा

८. कौमारभृत्य स्त्री तथा प्रसूति रोग

८.१ स्त्रीरोग परिभाषा, ऋतु सम्बन्धी विकार, श्वेतप्रदर, योनिव्यापद, गर्भाशयभ्रंस, बन्ध्यत्व, स्तनविद्रधि, गर्भ, गर्भिणी व्यवस्था, गर्भव्यापद, गर्भिणी व्याधिहरु, प्रसव विज्ञान, प्रसवव्यापद, सूतिकाकाल, मातृशिशु कल्याणबारे ज्ञान

८.२ नवजात शिशु परिचर्या, स्तन्य प्रकरण, आहार, वृद्धिविकास, खोप, कुपोषणजन्य व्याधि, नाभीतुण्डी, नाभीपाक, दन्तोद्भेदकालीन व्याधि, बालातिसार, क्षीरालसक, गुदपाक, गुदभ्रंस, कुकुणक, पारिगर्भिक, प्रतिश्याय, श्वास, कास, कामला, मुखपाक, कृमि, शैशवीय, पक्षाघात हरुको निदान, लक्षण, सामान्य चिकित्सा, बालग्रह बारे ज्ञान

९. स्वस्थवृत्त तथा प्राथमिक उपचार

९.१ स्वस्थवृत्त ज्ञान :- दिनचर्या, धारणीय, अधारणीय वेग, भोजन, हिताहिताहार, त्रिविध उपस्तम्भ, ऋतुचर्या, जनपदोर्ध्वंस, आचार, रसायन, अष्टांग योग, सद्वृत्त

९.२ प्राथमिक उपचार :- शक, विष सेवन, नाक, कान, आँखा, वाह्य वस्तु निष्कासन, चोटपटक, रक्तस्राव, दग्ध, Frost bite, Altitude sickness, बौलाहा जनावर, सर्प र किराहरुको टोकाई एवं व्यवस्थापन

१०. निदान चिकित्सा

१०.१ षट्क्रियाकाल, आम चिकित्सा, पञ्चनिदान, बाजीकरण, रसायन, ज्वर, अम्लपित्त, अतिसार, प्रवाहिका, ग्रहणी, अर्श, अग्निमान्द्य, कृमी, पाण्डु, कामला, राजयक्ष्मा, रक्तपित्त, कास, श्वास, हिक्का, स्वरभेद, छर्दि, मूर्छा, आमवात, सन्धिवात, वातरक्त, शूल, गुल्म, मूत्रकृच्छ, मूत्राघात, मूत्राशमरी, अष्टोदर, शोथ, कुष्ठ, शीतपित्त, उदरद, कोठ, विसर्प हरुको ज्ञान

१०.२ आत्ययिक चिकित्सा व्यवस्था ज्ञान, Status Asthmatic, Coma, Shock, Haemorrhage, Hyperpyrexia, Hypothermia, मूत्रावरोध, Dehydration

द्वितीय पत्रको लागि यथासम्भव निम्नानुसार प्रश्नहरू सोधिनेछ ।

द्वितीय पत्र (विषयगत)					
पत्र	विषय	खण्ड	अङ्कभार	छोटो उत्तर	लामो उत्तर
द्वितीय	सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based-Knowledge)	(A)	५०	६ प्रश्न × ५ अङ्क = ३०	२ प्रश्न × १० अङ्क = २०
		(B)	५०	६ प्रश्न × ५ अङ्क = ३०	२ प्रश्न × १० अङ्क = २०